Plant
selv i byen

dyrk dig sund

2 Drømmen er en grønnere by

Visionen med vores indsats er en grønnere og sundere by
- en by, der kan klare klimaudfordringerne.
Langt de fleste bor og arbejder i byen eller rundt om byen,
og flere og flere flytter til storbyerne.

Det udfordrer vores muligheder for at være tæt på naturen,
og de oplevelser som er en nødvendighed for et godt liv.
Den tætte by presser det biologiske liv og den naturlige balance.
Det øger behovet for at beskytte og udvikle grønne biotoper.

Det handler denne lille pjece om,
som er udarbejdet med støtte fra Friluftsrådet.

Udfordringen er omfattende og spænder lige fra udfordringer med globale konsekvenser for klima og miljø til det helt nære med vores personlige sundhed i en tæt by.

Vi slår et slag for at skabe en grønnere by ved selv at tage affære.
Dyrk dig sund med planter du selv kan kontrollere.
Planter som har vokset i god jord, og som er blevet plejet og passet.

Og dyrk så i byen hvor du bor. I vindueskarmen eller på altanen,
i forhaven, baggården eller i sommerhuset. Så er du med til at skabe en grønnere by og mindske transport af fødevarer over lange afstande.

Er der noget som duften af krydderurter fra vindueskarmen?
Karsen på æggene, purløg på omeletten, duften af timian på efterårets æbleflæsk.
Brug alle sanser og skab mere grønt for øjet, for næsen, for ganen.

Vælg at dyrke de planter og krydderurter som indgår i din allerbedste livret, så giver det mening at så, plante og se det hele gro og vokse op. Eller køb økologisk til gavn for miljøet og dig selv. Og glem så ikke alt det overflødige affald fra emballagen. I projektet Kitch, glimmer og genbrug får børn mulighed for at udfolde deres fantasi og kreative evner, når de skaber små kunstværker ud af affaldet.

De små skridt i det nære bliver ét stort, når vi er mange, der bidrager. Også børnene og skolerne kan gøre en indsats. Vi foreslår et initiativ hvor skolebørn, lærere og forældre spiller en rolle. Et projekt vi kalder Børnenes Klimaskov. For når børn planter energipil, nedbringes CO2 i luften.

At gøre byen grønnere er et godt sted at starte, men er i sig selv ikke nok til at redde det truede klima, miljøet og de pressede biotoper.
Der må en større omstilling til på alle niveauer. I et fremragende initiativ har DR og Information kaldt på grønne projekter og oprettet en database på voresomstilling.dk til gavn for klima og miljø og til fælles inspiration.

Forfatteren

4 Dyrk dig sund

Dyrk dig sund

Mange af de grøntsager, du køber, er fulde af giftrester.
Find dig ikke i det. Køb økologiske grøntsager og dyrk dine egne urter som supplement. Alle kan være med - både børn og voksne.
Der er mange muligheder for at få jord under neglene.

Lad byen spire

Der kan dyrkes i køkkenvinduet, i krukker på altanen eller i gården.
Der kan også findes spiselige urter i grøftekanten.
Har du en græsplæne så grav noget af den op eller byg højbede til urter og grøntsager. Lån et stykke jord af din nabo og del urterne og grøntsagerne. Har familien et sommerhus så plant frugttræer, bærbuske, jordskokker og rabarber, som ikke kræver meget pasning.

Det er sjovt og nemt at dyrke selv – det er bare med at komme i gang. Byen har et beskyttet klima og er derfor et godt sted at plante. Dyrk i højbede, i kasser eller i potter med ren jord og du kan selv fremstille rent gødningsvand til dine planter.

Læg fx brændenælder i en plasticpose, som så gennemhulles og lægges et par uger i vand.

Det meste af jorden i byerne er lettere forurenet.
Forureningen er opbygget gennem mange år og stammer fra trafik og industriers udledning af røg og støv.
Det kan du komme uden om ved selv at dyrke dine planter.
Men står de i nærheden af trafik, skal de dog skylles grundigt, inden de spises.

Tænk hvis byen selv kunne være leverandør af fødevarer?
Tænk hvis bylandbrug og byhaver kunne udvikle sig sammen med fødevarefællesskaber, bybier, frugtlaug og Urban Gardening og være til inspiration for andre lande.
Er det en utopi eller en sund og fornuftig vision for fremtiden?
Vi synes det sidste.

6 Plant selv i byen

Hvorfor plante træer og andet grønt i byen?

Verdens klima ændrer sig, fordi der er for meget CO2 i atmosfæren.
Det kan vi bekæmpe ved at plante træer og andet grønt.
Træer og planter optager CO2 fra luften og afgiver ilt.

Men ikke kun klimaet har gavn af planter og grønt.
Også et ønske om at bo i byen med børn forstærker behovet for grønne områder. Og det skal være steder, hvor vi også selv kan være aktive med at så, plante og høste. Det er de små initiativer, der tæller, og dem er der allerede mange af - med flere på vej hele tiden.
Så tendensen er helt klar. **Folk vil have en grønnere by**.

Vi illustrerer blot enkelte eksempler og anbefaler i øvrigt oversigten i DR og Informations database voresomstilling.dk

Biotoper

Rundt omkring i byen ligger der arealer, som ikke er i brug og derfor midlertidigt kan tilplantes.
De kan blive til biotoper til gavn for dyre og planteliv.
I et forsøg på Godsbaneringen ved Rovsinggade er der i samarbejde med Banedanmark, Miljøpunkt Nørrebro, Ryvang lokalråd m.fl., skabt en lille biotop som en klimaskov med ca. 1000 nyplantede piletræer, og den naturlige og uberørte vegetation har fået lov til at udvikle sig.

Træbørsen

På træbørsen.dk kan man være med til at redde gamle bytræer fra at blive fældet. Alle kan henvende sig for at redde et træ fra fældning fx ved anlægsarbejder, eller man kan bestille et større bytræ til fx en institution eller en boligbebyggelse. Projektet har reddet 300 træer fra fældning herunder 52 Kejserlind fra Kongens Nytorv.

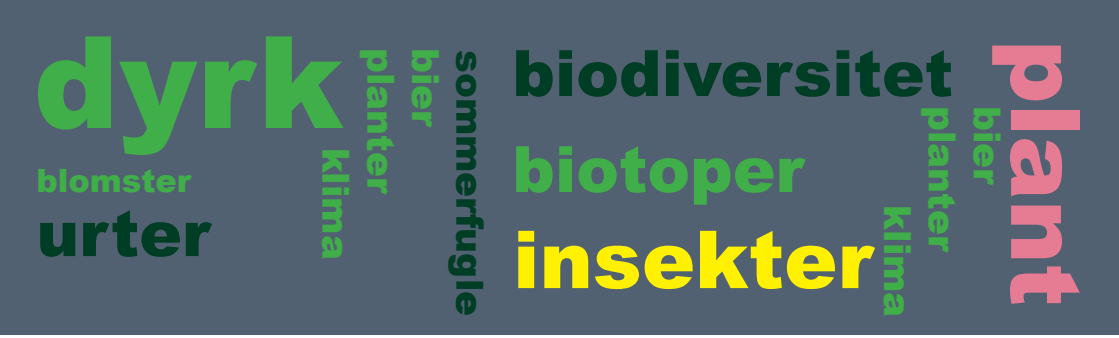

Byoasen
I De Gamles By på Nørrebro er der skabt en bybondegård – en byoase med planter og dyr til glæde for børnefamilier og gamle på det tætte Nørrebro.

Urban Greening
På et forladt bunkers område fra krigens tid foran Øresundshospitalet på Østerbro er der skabt et varieret grønt område med insekthotel, duftende krydderurter, højbede med blomster og små lunde til glæde for mange.

Skolehaverne
Der er kommet fornyet liv i skolehaverne på Bispebjerget ved det lille charmerende sted Karens Hus. 35 klasser fra hele København har her skolehaver.

Gaden
Også på gadeplan er der eksperimenteret med højbede i plantekasser. Pizzeriaet på Landskronagade på Østerbro har gennem flere år passet højbede og nydt glæde af de mange krydderurter til madlavningen. Gadeliv og let hærværk har til sidst taget livet af højbedene, men mon ikke der opstår nye andre steder?

Byhaven
I de små haver uden for den tætte by graves græsplænerne op, og der dyrkes nyttehaver til glæde for beboere og naboer. I Brønshøj-Husum er byhaverne sat i system med hjælp fra lokaludvalget.

8 Sansehaver

Den mobile sansehave

Træer og planter i byen udfordrer alle sanser.
Den Mobile Sansehave drager rundt i byen til events og udstillinger og agiterer for en grønnere by i samarbejde mellem frivillige, Ryvang Lokalråd og med støtte fra Friluftsrådet og Puljen til Grønne Ildsjæle.

føl

smag

hør

duft

se

Lad byen summe

Nyd freden og roen i byen, når der plantes og dyrkes, og se på blomster, sommerfugle og insekter. Blomstrende krydderurter er med til at levere honning til byens bier. Nye åndehuller og levesteder for dyr og insekter hjælper vores betrængte natur og gør byen til et rarere sted at være.

10 Børnenes klimaskov

Børnenes Klimaskov – naturoplevelser i byen

Kort fortalt

Børnenes Klimaskov. Kom ud af klasserne til frisk luft og aktioner!
Plant et træ og spar ét ton CO_2 i træets levetid. Børnene elsker det.

Projektet

Børnenes Klimaskov kommer med en kraftig opfordring til børn og unge: Kom ud og vær med til at plante og rejse en skov på ubrugte arealer i og omkring byen. Kom ud af klassen til frisk luft og aktioner.
Vi udfordrer skolen og lærere i alle fag til at inddrage klimaet i undervisningen.

Projektet finder arealer og kommer med gratis pil. Lærerne tager temaet op og tilrettelægger undervisning og aktivitetstimer. Projektet har plantet de første 10.000 energipil og andre træer på marginale arealer i og omkring byen København, og vi fortsætter med at plante de næste 10.000 træer.

Men alle byer og skoler skal med. Hver gang, vi planter en energipilestilk, vokser der et træ op, og vi sparer ét ton CO_2 i træets levetid. Træet optager kul fra luften og bygger det ind i stamme og grene. Der er meget at lære om klima og biotoper.
Hvis vi i verden fordobler plantningen af skov, halverer rydningen af regnskov og sparer en femtedel af energiforbruget, så er løsningen af klimaproblemet godt på vej.

Trin for trin
Tag et initiativ! Er du lærer eller forældre, børn eller ung, så rejs forslaget om at komme ud af klassen og plante energipil og andre træer og planter til gavn for klimaet. Lad det være et tema i undervisningen på tværs af fag. Der er mange spørgsmål at svare på. Hvordan får vi træer til at gro i byen? Hvordan optager træerne CO_2? Hvad er en biotop, og hvorfor er den vigtig? Lær mere og download vores erfaringer fra hæftet ”Klimaskov - naturoplevelser i byen”.

Hjælp os !
Vil du hjælpe os videre, gøre det større og skabe mere omstilling? Der er brug for initiativ og aktion fra børn og unge, lærere, forældre, skoler og fra alle, der vil bidrage med at plante og gøre byen grøn til gavn for klimaet.

12 Dyrk
urter til din livret

Dyrk urter til din livret

Vælg at dyrke de planter og krydderurter,
som indgår i din allerbedste livret.
Så giver det ekstra mening at så, plante
og se det hele gro og vokse op.
Særligt hvis du kan lide at kokkerere.

Nyd duften af krydderurter fra vindueskarmen i køkkenet.
Klip dig til det skønneste krydderi på din livret om det så er
purløg, karse, persille, mynte, timian. Listen er lang.

Karse

Purløg

Timian

Rosmarin

Laurbær

Er der noget skønnere end en kartoffelmad med majonæse,
løgringe og masser af purløg eller karse på toppen?
Eller hvad med æbleflæsk fra naboens nedfaldsæbler,
sprød bacon og masser af timian.
En udbenet lammekølle i ovnen rullet om tonsvis af hvidløg
og rosemarin over kartofler med kraftigt drys af timian
kantet med friske laurbærblade smager himmelsk.
Laurbær vokser godt i vindueskarmen og er en flot plante.

En god middag kan rundes af med en efterårsdessert
af danske nedfaldsæbler. Læg skrællede æbler i skiver i et fad.
Bland smør, sukker og havregryn sammen og smuldr det over æblerne.
Drys med kanel, bag det i ovnen
og server det med flødeskum eller creme fraiche.

Husk så at købe økologisk for at slippe for gift.
Æbler fra udlandet er ofte fyldt med giftrester i skrællen,
som ikke uden videre lader sig vaske af.
De danske æbler ligger ofte i kasser så unødig emballage undgås.

Kan emballagen ikke undgås, så gør som i projektet
Kitch, Glimmer og Genbrug af Hanne Damm og Sophie Malmros.
I projektet får børn mulighed for at udfolde deres
fantasi og kreative evner, når de skaber små
kunstværker af affaldet.

14

Den store omstilling

Den store omstilling

At gøre byen grønnere og sundere er ikke nok til at redde det truede klima, miljøet og de pressede biotoper. Der må en større omstilling til på alle planer.

Vi tærer langsomt på klodens ressourcer, så hvad gør vi nu?
Vi kan ikke kun lægge ansvaret hos politikerne,
vi må også selv tage fat. Hver for sig og sammen.

Fra den 19. august til den 1. september 2013 har Danmarks Radio og Dagbladet Information været på jagt efter de projekter, der viser os vejen til det bæredygtige samfund. Alle er blevet opfordret til at melde deres projekter ind til en fælles database: voresomstiling.dk

Det tegner til at blive en omfattende database med mange inspirerende eksempler, som formidler viden og erfaringer, og som kan hjælpe andre i gang. Efter vores mening er det et væsentligt og mangfoldigt bidrag til et bæredygtigt samfund.

Plant selv i byen

Af Jørgen Dahl Madsen
dahlmadsen@gmail.com

MILJØPUNKT NØRREBRO

Med tak til Centerleder Erik Jørgensen
for altid inspirerende indsats.

Tak til Hanne Damm for kreative ideer, tekst og fotos.

Støttet af Miljøministeriets Pulje til Grønne Ildsjæle :

Layout : Lubich Studio
lubichstudio@gmail.com

Fotos : Forfatterne m.fl.

Tryk og oplag: JDMcom.dk - 500 ex.

ISBN : 978-87-991-7595-6

15

Plant
selv i byen
Børnenes Klimaskov
Dyrk dig sund
En grønnere by
Sansehaver
Den store omstilling
Dyrk urter

” To plant a garden is to believe in tomorrow ”

Audrey Hepburn